

Kirjoitus osallistui Vantaan Seudun Sukututkijoiden Perheen tarina -kirjoituskilpailuun vuonna 2014. Se julkaistiin Vantaan Seudun Sukututkijoiden jäsenlehden Sukurin numerossa 3/2015 kilpailuun tulleessa muodossaan. Kirjoittaja on täsmentänyt joitakin yksityiskohtia nyt julkaistavaan versioon.

Sepän perheen tarina

Nimimerkki Hilmarin eli Marjatta Pulkkinen Vantaalta

Pitäjänseppä Gustaf Sevónilla oli paja Espoon Karvasbackassa. Hän oli työskennellyt paikalla koko Esboossa oloaikansa vuodesta 1758, jolloin hän 35-vuotiaana kisällinä muutti nuoren morsiamensa Hedvig Dictioniuksen kanssa paikkakunnalle.

Isovihan aikaisia kirkokirjoja ei ole olemassa, joten Gustafin elämäkertatiedot ennen Esbooseen muuttoa ovat arvailujen varassa. On kuitenkin todennäköistä, että Gustaf oli kotoisin Perniöstä, missä hänen isänsä oli Sevónin kartanon palkollisena. Kun Gustaf lähti maailmalle, oli hänellä oltava sukunimi. Yksinkertaisinta oli ottaa kartanon väen nimi omaksi nimeksi, ei se ketään haitannut. Niin tekivät monet muutkin lähtijät. Todennäköisesti Gustaf on sukunsa ensimmäinen Sevón!

Sepän opin Gustaf oli saanut oppipoikana jollakin mestarilla. Lähellä oleva Kosken ruukki varmasti tarjosi työpaikan monelle sepän sällille. Kosken seurakunnan tiedoissa ei Gustafia kyllä ole mainittu.

Kosken rautaruukki oli toiminut jo vuodesta 1679. Se kuului Kosken kartanoon, ja antoi työn ja toimeentulon kymmenille käsityöläisille. Ruukki oli oma yhteisönsä, jolla oli oma seurakuntakin, oma saarnaaja ja kirkko. Myös Hedvigin isä ja vanhemmat veljet olivat kaikki vasaraseppiä, kuten jo edesmennyt isoisäkin.

Elämä Esboossa

Alkuajat olivat ankeat, sillä Gustaf oli lähtenyt kotoa perheensä ja ystäviensä parista vieraalle paikkakunnalle tavoittelemaan itsenäistä virkaa ja toimeentuloa. Hän sai kengittäjän paikan Glimsin kartanon ylläpitämästä kestokievarista, joka oli vilkkaasti liikennöidyn Kuninkaantien varrella. Siinä töitä riitti yöt päivät, sillä liikenne Turun ja Viipurin välillä oli jatkuva. Tiukalla työnteolla ja säästäväisyydellä Gustaf sai rakennetuksi pajansa ja sai lopulta Esboon pitäjänseppän viran.

Pitäjänseppäksi pääsi kisällityön tehnyt, arvostettu ammattimies, jonka tuli saada puoltolause käräjiltä ja lääninhallitukselta. Käsityöläiset velvoitettiin lain mukaan jo 1600-luvulla järjestäytymään ammattikunnittain, jotka vastasivat jäsentensä ammattitaidosta. Ammattikunnat saivat toimia aluksi vain kaupungeissa, suurin osa niistä Turussa ja Viipurissa. V. 1739 lähtien seppien ammattikunta sai myöntää pitäjänseppän virkoja myös maalaispitäjiin.

Glimsin kartano on nykyisin museona, ja seppä Sevónin vaiheista jotain siellä tiedetään, mutta pajan paikkaa ei ole varmuudella paikannettu. Seurasaaressa on aikanaan siirretty sepän paja Glimsin kartanosta, ja olisi mukavaa ajatella, että se olisi Gustafin ajalta. Niin ei kuitenkaan ole, paja on 1800-luvun puolivälistä. Tuskinpa työskentelyoloihin kuitenkaan oli paljonkaan tullut parannuksia Gustafin ajoista.

Kestikievari antoi Gustafille luvan rakentaa joutomaalle, ja sinne hän sitten vähitellen rakensi pajan, asuintalonsa ja piharakennukset. Isojako suoritettiin Espoossa 1780-luvulla. Hagar Nikanderin kirjan ”Espoo 1700-1856” mukaan Gustaf oli menettämässä asuinpaikkansa, joka oli jaossa siirtynyt tilallisten haltuun. Kylänmiehet olivat valtuuttaneet inspehtori Lindströmin ja pari talollista toteuttamaan häätöpäätökset. Viime hetkellä huomattiin seppä Sevónin tukala tilanne, sillä hän ei olisi löytynyt uutta paikkaa pajalleen. Glimsin ja parin muun Karvfasbackan talollisen onnistui peruuttaa häädöt, ja niin seppä ja muutama muukin maaton mäkitupalainen sai jäädä asuinpaikalleen kaikkien helpotukseksi.

Oma asuinpaikka olikin tarpeen, sillä Gustafilla oli monta henkeä taloudessaan. Vaimo, sievä sepäntytär Hedvig Dictionia Kosken Ruukista oli ison perheensä vanhin tytär, joka äitinsä kuoltua oli joutunut paimentamaan runsaslukuista sisarusparveaan. Naimisiin mennessään Hedvig oli ottanut uuteen kotiinsa nuoremman sisarensa ja veljensä. Pieni Carl Gustaf -vauva oli syntynyt heti avioliiton ensimmäisenä vuonna, säädyllisen ajan kuluttua tietysti, ja Gustaf rakensi mökkinsä tilavaksi, että koko sakki siihen mahtuisi.

Espoon pitäjän seppä ja hänen perheensä oli arvostettu yhteisössään. Sanoohan satakuntalainen sananlaskukin: ”Pappi on paras vierahista, seppä muista ihmisistä.”

Gustafin vaimo oli miestänsä lähes parikymmentä vuotta nuorempi. Hän hoiti taloutta pikkusisarensa Anna Kaisan kanssa. Velipoika Axel oli talossa rippikirjan mukaan renkipoikana. Varmaankin hän oli myös Gustafin apuna takomassa rautaa sepänsälinä. Avonaisessa ja epäterveellisessä pajarakenuksessa työskentely ei kasvavalle pojalle ollut sopiva työpaikka. Kaikkien murheeksi Axel vilustui ja sai horkan, johon menehtyi, vain 15-vuotiaana.

Anna Kaisa ei aikonut jäädä piiksi isollesiskolleen, vaan avioitui nuorena ”nämdeман” Johan Lindstömin kanssa, joka varmasti hyvin vastahakoisesti oli vuosia myöhemmin häätämässä Gustafia asuinpaikaltaan! Anna Kaisa ja Johan kouluttivat vanhimman poikansa Carl Johanin Turussa, jossa hän menestyi ja saavutti raatimiehen aseman. Kirjailija Tyyni Tuulio kertoo omaelämäkerrassaan, että nämä Lindströmit ovat hänen esivanhempiaan.

Gustafin ja Hedvigin perhe kasvoi kahdeksanlapsiseksi suurperheeksi, mutta kaikki lapset eivät kuitenkaan jääneet eloon, vain 4 heistä eli aikuisiksi.

Hedvig oli topakka nainen, ja joutui ihan oikeuteen asti puolustaessaan omaisuuttaan ja kunniaansa. Sotamiehen vaimo Liisa Palm nimittäin aiheutti Hedvigin tuvassa sellaisen sanasodan, että ulkopuolisten oli sekaannuttava asiaan. Kysymys oli kadonneesta lakanasta, jonka omistamisesta tuli sanaharkkaa. Hedvig haukkui Liisaa ”kirotuksi varkaaksi” ja Liisa puolestaan kuvaili Hedvigia ”pirunmoiseksi ihramöykyksi ja sepän palkeiksi”, jota luonnehdintaa Hedvig ei suvainnut, vaan heitti Liisaa tuoppikannulla, onneksi ohi. Suullisia sivalluksia vaihdettiin puolin ja toisin, ja loppujen lopuksi daamit komennettiin käräjille, ja molemmat saivat sakkoja kiroamisesta ja haukkumisesta. (Nikander)

Gustaf kuoli 67-vuotiaana

Sepän työ oli raskasta ja epäterveellistä, ja Gustafin keuhkot alkoivat reistailla. Hänen voimansa loppuivat v. 1789, ja Hedvig jäi 49-vuotiaana leskeksi 2 alaikäisen lapsen kanssa. Vanhin poika Carl Gustaf oli ollut renkinä Glimsissä, eikä halunnut ruveta sepän ammattia harjoittamaan. Sisar Charlotta oli kihlautunut Johan Borgströmin kanssa, joka oli laivapuu-seppä ja työskenteli uudessa hienossa linnoituksessa, Suomenlinnassa. He avioituivat v. 1791. Carl Gustaf oli löytänyt itselleen

morsmaikun Lopelta, mutta äidin asiat oli saatava kuntoon ennen sinne muuttoa. Sepän paja oli vuokramaalla, ja uusi pitäjänseppä oli jo valittu. Hedvigin piti muuttaa. Gustava, toinen Hedvigin alaikäisistä lapsista, oli jo 14-vuotias, niin että hänelle kyllä löytyisi piian paikka, mutta pieni Johan Adolf ei vielä kyennyt tienaamaan leipäänsä.

Carl Gustaf teki tiedusteluja pitäjällä. Tilallinen Nils Henriksson Espoon Mäsassa oli jäänyt leskeksi, oli sairaalloinen ja tarvitsi apua ja uuden emännän. Hänen aikuinen poikansa Fridrick piti taloa, ja Nils oli vanhaisäntänä poikansa perheessä, mutta joukkoon mahtui Hedvigin kolmihenkinen perhekin. Nils ja Hedvig vihittiin v. 1791. Se oli perheessä juhlava vuosi, koska vielä samana vuonna Carl Gustafkin vihittiin loppilaisen Greta Mattsintyttären kanssa. Perheen asiat olivat siis kunnossa. Gustava pääsi piikomaan lähitaloihin, Hedvig hoiti Nilsia ja avusti talon töissä, Johan Adolf opetteli lukemaan ja kirjoittamaan, hän ei ollut mikään tyhmä poika.

Mutta Nils ei ollut terve. Hän kuoli vain 4 avioliittovuoden jälkeen. Yhteiselo Fridrickin perheen kanssa kuitenkin onnistui, joten Hedvigin elämä oli turvattu jatkossakin, kaikeksi onneksi, sillä pian Charlotta-tytär jäi leskeksi 3 pienen lapsen kanssa, joista tosin kaksi vanhinta kuoli pois pikkulapsina. Charlotta muutti Måsaan, ja Hedvigin oli vielä otettava Gustavan avioliiton ulkopuolella syntynyt tytärkin hoiviinsa, sillä eihän Gustava voinut pikkulasta mukanaan kuljettaa taloissa. Tämä Maria Gustavantytär oli heikkoa tekoa, ja hän kuolikin sitten tuhkarokkoon kolmivuotiaana.

Hedvig oli joutunut koko aikuisikänsä huolehtimaan muista, lapsuudenkodissaan, avioliitoissaan ja nyt leskenä. Mutta olisiko Hedvig osannut kaivata muunlaista elämää? Samanlainen taisi olla kaikkien rahvaan naisihmisten osa 1700-luvulla. Ero kartanon väkeen ja ”parempiin piireihin” oli iso. Sevónit elivät kartanon alustalaisina ja kievarin palveluksessa vuosikymmenet, mutta kartanon jälkeenjääneissä dokumenteissa ei ole merkintöjä palvelusväestä tai käsityöläisistä, eikä heidän arjestaan. Ilmeisesti kartano ei myöskään pitänyt asianaan huolehtia sepän lesken asioista miehen kuoleman jälkeen. Pitäjänseppähän oli omillaan ja itsenäinen yrittäjä.

Gustafin lapset

Aikuistuttuaan Johan Adolf otti ruotusotamiehen pestin Hankoon, ja tytär Gustava avioitui Espoon pappilan kalastajatorppari Abraham Fogelströmin kanssa ja muutti ulkosaaristoon Löfön torppaan. Matkat olivat pitkiä. Tuskinpa Hedvigin tuli useinkaan käytyä edes Lopella, Löföstä puhumattakaan. Gustavan elämä kaukaisella saarella oli kovaa. Avomerellä kalastus oli hengenvaarallista, ja rippikirjojen karua kertomaa on, että Gustavan aviomies ja pojat hukkuivat kaikki vuorollaan. Gustavalle jäi vain tytär, joka meni naimisiin kalastajan kanssa, ja sama kirous seurasi tyttäriä monessa polvessa. Ketjun viimeinen kalastaja muutti 1900-luvun alussa Helsinkiin, ja hänen lapsensa elivät turvallisissa ammateissa.

Johan Adolf löysi uuden elämän Hangosta. Hän avioitui leipurin lesken kanssa ja ryhtyi leipuriksi. Pariskunta haki ottolapsekseen veljen Carl Gustafin tyttären Lovisan, jonka he kasvattivat ja kouluttivat mamselliksi. Mutta sitä ei Hedvig enää saanut nähdä. Hän kuoli v. 1808, 68-vuotiaana. Hedvigin tyttären Charlotan terveys petti samoihin aikoihin, ja hänen August-poikansa jäi täysorvoksi 13-vuotiaana. Hänen nimensä katoaa täysin Espoon rippikirjoista, eikä pojan kohtalosta ole mitään havaintoa äidin kuoleman jälkeen.

Carl Gustaf eli pitkän elämän Lopella Talolan torpparina. Hänellä oli iso perhe, jonka jäsenet aikanaan siirtyivät ympäri maata eri ammateissa. Carl Gustaf halusi lapsiensa saavan opetusta ja paremmat elinolot kuin hänellä itsellään oli. Lukutaito oli jokaisella, ja perheessä annettiin arvoa

kirjoille ja lehdille, mistä on osoituksena jälkipolville periytynyt ”Suomalainen Wirsikirja, Wiiden kappaleen kanssa, jotka siihen sopivat”. Kirjassa on myös uusi ja vanha kalenteri, koska vanha kalenteri oli 12 päivää myöhempi. Uusi kalenteri otettiin käyttöön v. 1753, mutta vielä tässä 1830 painetussa teoksessa oli molemmat kalenterit vierekkäin. Perheeseen oli tilattu myös aikakausilehti ”Maamiehen Ystävä”, jonka vuosikerta vuodelta 1845 yhä on tallessa.

Pitäjänseppä Sevón eli rokokoo-ajalla

Maalauksissa ja kirjallisuudessa olemme tottuneet näkemään tämän ajan ihmiset peruuksissa, pursuavissa silkkivaatteissa, pitseissä ja kauneuspilkut poskessa. Kun ajattelee sitä puurtamista, ahtaissa oloissa elämistä, pitkiä työpäiviä, lapsikuolleisuutta ja katovuosia, on vaikea kuvitella, miten rokokoo suomalaisen arkisen ahertajan elämässä näkyi.

Sevónin perhe ei ollut varattominta kansanosaa. Miehillä oli ammatit, ja he olivat työteliäitä ja eteenpäin pyrkiviä. He varmaan olivat hyväosaisia sen ajan mittapuulla laskettuna.

Maattomia palkollisia oli noina aikoina paljon, ja on vaikea kuvitella, kuinka he jakoivat epävarmoissa oloissa. Pesti oli katkolla joka vuosi Mikonpäivän tienoilla. Monissa taloissa renkipoika nosti selkäänsä ”trenkin kaapin”, jossa oli koko omaisuus lokeroissaan, ja pestautui uuteen taloon. Moni joutui useinkin ilman omaa syytään etsimään itselleen uuden asuinpaikan ja työn. Toiveena oli oma torpan paikka. Palveluspaikka oli hankittava rippikouluian jälkeen. Se oli suorastaan laissa määrätty 1700-luvun loppupuolella. Kotitorppaan ei saanut jäädä. Palvelusväestä oli puutetta, joten nuoret eivät myöskään saaneet muuttolupaa toisiin seurakuntiin. Työpaikka oli otettava oman pitäjän tiloilta. Kerrotaan, että jopa Virosta asti haettiin viranomaisvoimin paikkakunnalta paenneita renkipoikia takaisin kotipitäjään.

Nämä rajoitukset herättivät niin paljon vastustusta, että lait olivat voimassa vain n. 8 vuotta. Sevónin perheestä pojat muuttivat toiselle paikkakunnalle, mutta naisväki jäi ja kuitenkin selviytyi. Perheenpään kuollessa muuttui kaikki. Ainoa varma turva oli Jumalassa. Taivaan iloon kuitenkin oli kaikilla pääsy. Siihen luottaen elettiin ja tyydyttiin asemaan, johon oli syntymässä määrätty.

Gustafin jälkipolvet kouluttautuivat kaikki eri ammatteihin. Osa heistä lähti muuttoaallossa Amerikkaan, ja heidän kohtaloistaan ei Suomeen ole juuri mitään kuulunut. Käsityöläissukuun kuuluvat pojat ryhtyivät porvarillisiin ammatteihin, kellosepiksi, rautatievirkamiehiksi ja kauppiaksi. Lopelle jäi yksi Gustafin pojanpojanpoika maanviljelijäksi.